

"דרך כוונת - מי'עקב"

(תנועה למאמרו של בצלאל גנז - 'צהרי ז')

בגיליון ז' של 'צהרי' (עמ' 185-187), כתב ר' בצלאל גנז (במאמרו: "תלמידי ר' עקיבא - ובר כוכבא") ופסק בסכינא חריפא שדברי הרמב"ם (הל' מלכים יא, ג), שכל חכמי ישראל הסכימו עם רבי עקיבא בדבר בר כוכבא - הם נגד פשטות דברי חז"ל. הוא עשה זאת בלי להביא ראיה מן הראשונים והאחרונים, ואפילו בלי להשתמש בלשונות של ענווה הנהוגות אצל רבותינו הקדושים, כגון: "לולא מסתפינא" או "צריך עיון גדול" - כלומר לא הרמב"ם צריך עיון גדול אלא הלומד צריך עיון גדול.

א. דעת חכמי הדור

לגופו של ענין, ההוכחה מרבי יוחנן בן תורתא אינה קושיה, כי הוא אינו מייצג את כל חז"ל. יש ממנו רק מאמרים בודדים בתלמוד, ובוודאי, עם כל חשיבותו וקדושתו, הוא אינו בחשבון בפסיקת הלכה כנגד רבי עקיבא, ש"היה ראש לחכמים" (תוס' כתובות קה, א ד"ה דחשיב), "וכולהו אליבא דרבי עקיבא" (סנהדרין פו, א), "וכל התורה שבעל פה מידי רבי עקיבא ניתנה לנו" (יוחסין השלם).

אמנם הראב"ד (השגה לרמב"ם שם) הביא את הגמרא (סנהדרין צג, ב), שחכמים לא קיבלו דברי בר כוכבא שהוא מלכא משיחא; אך כבר כתב הרדב"ז (שם) שבלי ספק היתה אז מחלוקת בין החכמים. אולם הוא לא דחה את דברי הרמב"ם.

אך גם אחרי דבריו של הרדב"ז, נותרת הקושיה: איך כתב הרמב"ם ש"כל חכמי דורו" סברו כרבי עקיבא? אלא שהרמב"ם עצמו ביאר את הדבר במקום אחר, בהלכות תענית (ה, ג), שם השתמש בביטוי: "גדולי החכמים". ואם כן, הכל ברור, כי מבחינה הלכתית, קטני החכמים

אינם בחשבון מול גדולי החכמים, כמו שרבי יוחנן בן תורתא אינו בחשבון מול רבי עקיבא. לכן, בהלכות מלכים, שנוגעות להלכה, כתב הרמב"ם: "כל החכמים"; אך בהלכות תענית, הוא מוסר את העובדות כהווייתן, כדי להסביר לנו למה צמים בתשעה באב גם על נפילת ביתר.

ב. ר' עקיבא - נושא כליו של בר-כוכבא

באשר לקושיית הכסף-משנה על דברי הרמב"ם שרבי עקיבא היה נושא כליו של בר-כוכבא, ולא ידע מקורו - תירץ רבנו הרב צבי יהודה הכהן קוק שהכוונה היא באותו מובן שהמגיד משנה הוא נושא כליו של הרמב"ם, כלומר, במובן הרוחני¹.

אגב, הדריינז קיסר הרשע, שנגדו היה מרד בר כוכבא, מתבטא:
 עקיבא הישיש, שראשו היה עליו כגלגל, הוליד ברחובות ירושלים את סוסו של
 ההרפתקן כשהוא מחזיק בו באפסר².
 כלומר, נושא כליו כפשוטו. כמובן לא מפיו של אותו רשע אנו חיים; אך גם דבר זה, אולי חזי
 לאצטרופי.

1. שיטתו של רבנו הרב צבי יהודה התבארה באריכות על ידי הרב זאב נוימן, במאמר "דרך כוכב מיעקב" (בספר "נשמה של שבת", לזכר הרב אליהו שלמה רענן זצ"ל הי"ד, עמ' 112-130).
2. זכרונות הדריינז (מארגאריט יורסינאר, הוצאת דורות, ירושלים תשט"ז, עמ' 215).